

Рецензия

от

проф. д-р Тенчо Колев Дундов –катедра по Теория и история на държавата и правото при Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

На дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ на Маргарита Миткова Хубенова

Професионално направление – 3.6. Право /Информационно право/

на тема: „Електронна идентификация на правните субекти (сравнителен анализ)“

Научен ръководител: проф. д.ю.н. Вихър Кискинов

1. Със заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ № съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационния труд на тема Електронна идентификация на правните субекти (сравнителен анализ) за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“. Автор на дисертационния труд е докторантката Маргарита Миткова Хубенова.

2. Проблемът, разработен в дисертационния труд е актуален, тъй като очертава значението му за електронната идентификация на правните субекти не само в Република България, но и в сравнителен международно-правен план.

Докторантката анализира последователно и изчерпателно идентификацията на правните субекти, като се обръща сериозно внимание и върху множеството значения на понятието, за да разкрие връзката между идентификация и права на човека.

Не на последно място актуалността на проблема, разработен в дисертационния труд се определя и във връзка с процеса по идентификация.

Накратко: актуалността на разработения проблем се свежда до обемно и всестранно изследване, посветено на правната уредба на електронната идентификация като процес на установяване и проверка самоличността на правните субекти.

Тя се откроява особено релефно на фона на обстоятелството, че към момента на формулиране на темата липсва нормативна уредба, включително национална и европейска. Във връзка с приетите нормативни актове в Европа през 2014 г. и в България през 2016 г., авторката трансформира една от целите на нейната разработка – тя вече не търси да предложи нов нормативен модел, а да съсредоточи вниманието си към критичен анализ на възникналия междуременно национален модел като го сравни с общоевропейския. Маргарита Хубенова оправдава напълно преформулираната си първоначална цел чрез предложения за преодоляване на установените от нея недостатъци на модела, създаден от националния законодател.

3. Ще се опитам да оценя дисертационния труд, правейки аналитичен преглед на труда, следвайки неговото съдържание.

Глава първа е озаглавена „Понятие за електронна идентификация. Схеми за електронна идентификация“.

Тя е посветена на теоретичното изследване на понятието за електронна идентификация и на схемите за електронна идентификация.

Проблемът се изследва в две направления, като всяко от тях е обособено в съответен раздел.

Първият – озаглавен „Понятие за електронна идентификация“ включва анализа ѝ в описателен аспект, като отношение между нея и правата на човека и накрая тя се разглежда като процес.

Този раздел завършва с направените от докторантката отграничения – тези на електронния подпис и анонимността. В този раздел изпъква оригиналното определяне на това „що е дигитална самоличност“; какви съвкупности от данни включва тя, като особено място намира изследването на гражданството като основна информация, имаща важно значение за електронната идентификация.

Прави отлично впечатление начинът, по който се разглежда електронната идентификация като процес. Ново е, според мен, поне в рамките на българската научна литература, начинът и дълбочината на дефинирането на АВТЕНТИКАЦИЯТА като процес, който включва използването на издаденото доказателство, с цел проверка относно дали конкретно лице, твърдящо, че е именно лицето, идентифицирано при издаване на доказателството, е именно това лице, което го използва при взаимодействие със системата.

Другият раздел е посветен на схемите за електронна идентификация. Той включва анализ на електронните системи за управление на самоличности. Тук се посочват и лицата, които се идентифицират, а именно: физическите и юридическите лица, както и държавните органи.

Струва ми се необходимо изрично да подчертая особено богатия по съдържание сравнителен анализ на схемите, основани на тези за идентификация в традиционна среда.

Иска ми се също така да обърна внимание и върху успешния анализ на условията за създаване на общоевропейска схема за електронна идентификация.

Глава втора е посветена на „сравнителен анализ на националните схеми за електронна идентификация“.

Тук, наред с другите постижения, авторката привлича вниманието върху преимуществата и недостатъците на изследваните схеми.

С богато познавателно значение е обобщението, което тя прави във връзка с преимуществата им. Те могат да бъдат солидна основа за по-нататъшното развитие и утвърждаване на националните схеми.

Колкото до недостатъците – остава общата констатация, че независимо, че схемата за електронна идентификация и развитието на електронното правителство се използват с политическа подкрепа във всички посочени от Хубенова държави – страни членове на Европейския съюз, използването им остава на сравнително ниско ниво. Авторката намира за първостепенна причина за незадоволителното експлоатиране усложнената държавна организация, при която участието на държавните институции се извежда на три нива съобразно тяхната компетентност. Така например, казва тя – управлението на самоличността е от компетентността на централните органи на властта, а електронното правителство се изгражда от регионалните и/или местни власти, поради което липсва централизиран и ефективен контрол при въвеждането на определени услуги. Изводът е, че всяка регионална или местна власт въвежда електронни услуги, следвайки собствените си потребности и финансови възможности – причина за съществени разлики при предоставяне на една и съща услуга.

Друг недостатък е трудността при използването на необходимия софтуер и хардуер, който представлява пречка за масовото им използване.

Дисертантката открива и анализира недостатъци и при приложимостта на електронната лична карта от частния сектор. По-специално тя констатира две основни причини: стриктното тълкуване на

законодателството за защита на личните данни, и ограниченото използване на личните карти от гражданите – факт, който допринася за намаляване инвестициите за осигуряване на техническата възможност от употребата ѝ поради неизгодност.

Глава трета носи наименованието „Национална схема за електронна идентификация на Република България“.

Тук се прави задълбочен анализ на развитието на самата концепция за електронна идентификация.

Макар и сравнително по-късно, отколкото в останалите, разгледани от нея държави, електронната идентификация като самостоятелен приоритет се развива успешно и с бързи темпове.

На първо място Министерски съвет на Република България с решение №866 приема стратегия за електронно правителство.

Следва нов стратегически документ със заглавие „Общата стратегия за електронно управление в Република България 2011-2015“, приета с Решение №958 на МС, актуализиран с решение №163 от 2014 г., наречено „Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014-2015 г.“.

През 2017 г. е приет закон за електронното управление (ЗЕУ), който съдържа нормативната уредба на извършване идентификация в публичния сектор.

Една година по-късно се приема Наредба за изискванията към единната среда за обмен на електронни документи, отменена и заменена с нова, влязла в сила 2017 г.

Прави се изследване на самостоятелните схеми за идентификации, при това твърде успешно, в Националната агенция за приходите /НАП/, Националния осигурителен институт /НОИ/ и Агенцията по вписванията /АВ/.

В тази глава е отделено значително място на националната схема за електронна идентификация – цял раздел, с девет точки.

Разглежда се и предложен модел, който отчита качеството гражданство за определяне в кой точно регистър са вписани физическите лица.

Предлага се използването на понятието „средство за електронната идентификация“, какъвто липсва в Закона за електронна идентификация.

Авторката посочва доста обемен каталог от документи, които тя свързва с качеството „средство за електронна идентификация“, реализиращи редица специфични функции.

Изведени на преден план са 3 /три/ основни функции, които са подробно анализирани както във вътрешно правен, така и в международно-правен аспект.

Това са удостоверяване на самоличност; удостоверяване на волеизявление на лицето; и удостоверяване на представителство. Акцентът върху последната функция е причината тя да бъде изведена и анализирана в самостоятелна точка.

Разгледани са и държавните органи, отговорни за схемата.

Съгласно анализирания нормативен модел, дисертантката посочва като орган, който носи основната отговорност за създаването и поддържането на схемата министъра на вътрешните работи.

Отделни правомощия са дадени на председателя на Държавна агенция „електронно управление“, на администраторите на електронната идентичност, както и центрoвете за електронна идентификация.

Техните правомощия са посочени изчерпателно и анализирани задълбочено.

На основата на посоченото изследване авторката посочва и предлага свой модел.

По същия начин – на основата на изследване на нормативно-действащия модел за валидност, подновяване, спиране, възобновяване и прекратяване на електронната идентичност – е аргументиран и предложен собствен модел, както впрочем е постъпила с използването на Стратегията за електронната идентичност относно проверката на електронната идентичност, както и с овластявания във виртуалната среда; гаранциите за защита на личните данни.

При всички тези анализи и предложения, свързани с тях, прави добро впечатление обективността и добронамереността на докторант Хубенова.

Трудът, който съдържа 267 страници, се състои освен от анализирани и оценени три глави, още от заключение, Приложение 1 – списък на използваната литература; Приложение 2 - списък на цитираните юридически актове.

Приложени са още Автореферат на дисертационния труд и списък от публикации по разглежданата тема, както и други публикации.

В заключение: Оценявам високо дисертационния труд, както и предоставения Автореферат, който отговаря напълно на законовите изисквания.

Ето защо и поради положителното ми мнение относно приложените публикации и тяхното оригинално съдържание, както и поради качеството на Автореферата, давам своята положителна оценка на проведеното изследване в представения за рецензиране труд, и убедено предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „Доктор“ на Маргарита Миткова Хубенова по професионално направление – 3.6. Право /Информационно право/.

01.09.2017 г.

Рецензент:

проф. д-р Т. Колев